

14. Psychologie jako věda

= věda o duši (osobnosti)

- zaměřuje se na prožívání a chování
 - o prožívání = vnitřní stav
 - o chování = projevování navenek
- tzv. měkká věda = nelze ji zobecnit (osobnost každého jedince je individuální a jedinečná, proto nelze psychologické teorie aplikovat plošně)
- původ ve filozofii, od r. 1879 samostatná vědní disciplína
 - o 1. psychologická laboratoř v Lipsku, zakladatelem byl Wilhelm Wundt, zabýval se introspekcí = pozorování vlastního prožívání, měřil reakce organismu (tep, tlak, kožní odpor, ...) na určitý podnět (experimenty: rychlé a pomalé úder metronomu, změna z jedné barvy na jinou)
- **laická** = používá každý člověk, svěření druhému, vyslechnutí/ rada
- **narativní** = zabývá se historickou povahou lidského chování, poučení z poslechu jiného příběhu
- **vědecká** = využívá odborník (psycholog, psychiatr)

Cíl psychologie

- **popsat** rozmanité projevy chování a duševního prožívání
- **vysvětlit** význam získaných údajů – psychologické teorie
- **předvídat** lidské chování a prožívání
- **využívat** získané znalosti ke zvýšení spokojenosti a zdraví

Teoretické disciplíny psychologie:

- **osobnosti** – jedinečnost jedince, temperament (vrozený, prožívání) a charakter (získaný, chování)
- **obecná** – psychické procesy (myšlení, pozornost, učení, emoce, ...)
- **vývojová** – vývoj člověka od početí po narození
- **sociální** – vliv sociálního prostředí na rozvoj osobnosti
- **psychopatologie** – psychické poruchy, příčiny vzniku a projevy

Aplikované disciplíny:

= využitelné v praxi – setkáváme se s nimi v různých profesích, prostředích, cílené na určitý věk

- **pedagogická** – ve školství (zkoumá proces učení, třídní klima, vztahy, nadání, ...)
- **klinická** – ve zdravotnictví (pacient s diagnózou)
- **gerontopsychologie** – ve stáří (senioři)
- **forenzní** – soudní (např. posuzování důvěryhodnost svědků)
- **poradenská** – volba povolání, zvládání učiva, začlenění do kolektivu
- **reklamy**
- **sportu**

Metody zkoumání

pozorování – introspekce (vnitřní pozorování) X extrospekce (vnější pozorování)

experimenty – rizika újmy na duševním zdraví, problém etiky

- o **experiment s malým Albertem (1920, John Watson)**

- velmi neetické, poznamenání dítěte, neodnaučil ho to (kritika)
- Watson byl zastáncem teorie, že vrozené chování neexistuje a každý člověk se vše naučí v průběhu života. Chtěl vyzkoumat, zda lze lidský strach vytvořit uměle. Albertovi vybudoval strach z bílých chlupatých věcí, především z myši, způsobem, že pokaždé když se před dítětem objevila jedna ze zmíněných věcí, udeřil Watson do tyče.

○ **experiment se psy (I. P. Pavlov)**

- Pavlov se zabýval funkcí slinných žláz (pozorování vylučování slin na podněty). Pes nejdříve vylučoval sliny při jezení potravy, později při pohledu na misku, a nakonec psovi stačila lampa, kterou Pavlov rozsvítil vždy před podáním potravy (stejně tak i u tikání metronomu).

○ **naučená bezmocnost (Seligman)**

- pokusy se dvěma skupinkami psů, kteří v intervalech dostávali elektrošoky
- První skupina: krabice s funkčním tlačítkem, které vypnulo elektrošoky
- Druhá skupina: krabice s nefunkčním tlačítkem
- Další část pokusu: psi byli umístěni do jedné ze dvou částí krabice, ve které dostávali šoky, druhá část krabice byla bez šoků → první skupina měla motivaci šokům uniknout, druhá skupina se poddala a ani se nesnažila

= *Člověk nevidí východisko = rezignuje na řešení*

○ **behaviorismus**

= *směr zaměřující se na chování člověka (člověka utváří pouze výchova a učení)*

- behaviorální terapie (může odeznít)
- CH (chování) = S (stimul) → R (reakce)
- CH = S (black box = vrozené vlastnosti a predispozice) → R

○ **operativní podmiňování (pozitivní/negativní)**

- Upevňujeme žádoucí chování odměnou (čokoládá) a nežádoucí trestem (rozprašovací láhev)

projektivní techniky – nenajdeme v jiném oboru

- promítání
- analýza produktů činnosti (kresby, deníkové záznamy, literární činnosti, povídky, nedokončené věty, ...)
- rozhovor
- dotazník
- testové metody
- kazuistika – případová studie

→ **Ideální je kombinovat více metod.**

Význam psychologie

- poznávat lidi – rozumět jim a předvídat (empatie)
- působit na lidi – asertivní komunikace (jasné vyjadřování)
- uspořádat podmínky pro život
- lépe poznat sebe sama, rozvíjet se a využít poznání k lepšímu způsobu učení a práci, k lepšímu porozumění druhých, ke zdravějšímu a šťastnějšímu životu
- respekt k vývojovým a individuálním zvláštnostem

14. Rodinné právo

- *zabývá se osobními a majetkovými vztahy mezi členy rodiny*
- spadá do **soukromého práva**
- **prameny:** občanský zákoník, zákon o sociálně - právní ochraně dětí
- **předměty rodinného práva:**
 - vztahy mezi manžely
 - vztahy mezi rodiči a dětmi
 - vztahy náhradní rodinné výchovy
- **zásady:**
 - monogamie
 - dobrovolný sňatek
 - možnost rozvodu
 - rovnost partnerů
 - rovné postavení dětí narozených v manželství i mimo něj
 - vzájemná pomoc

Manželství

- = **právní vztah, který vzniká mezi mužem a ženou**
- vznik sňatkem:
 - **církevní sňatek** = oddávající je představitel církve
 - **civilní sňatek** = oddávající je představitel veřejné správy

překážky

- nezletilost (ze zákonných důvodů lze zplnoletit)
- bigamie (uzavření sňatku s více partnery)
- incest (přímá příbuzenská linie)
- pěstoun/opatrovník a svěřenec

sliby

- dobrovolný vstup do manželství
- není žádná zákonná překážka
- vzájemná znalost zdravotního stavu a majetkových poměrů (neplodnost, dluhy)
- příjmení

ukončení manželství

- **rozvod** (rozhodnutím soudu)
- **smrt**
- **prohlášení za mrtvého** (po 10 letech)
- **zrušení ze strany soudu** (porušení podmínek)

(SJM) společné jmění manželů

- vzniká uzavřením manželství → veškerý majetek získaný po svatbě
- bez darů, dědictví, předmětů osobní potřeby, věcí potřebných k vykonávání profese

Mateřství a otcovství

- matkou je vždy žena, která dítě porodila
- **náhradní mateřství**

vyživovací povinnost

- manželé vůči sobě, vůči dětem - až do ukončení studia (i naopak)
- všichni členové domácnosti mají právo na stejnou životní úroveň

Náhradní rodinná péče

adopce

- = **jediná forma náhradní péče, kde vzniká právní vztah**
- 18 +
- pouze heterosexuální pár
- minimální věkový rozdíl mezi **osvojitelem** a **osvojeným dítětem**: 16 let
- mohou adoptovat zletilou i nezletilou osobu
- dítě 12 + musí s adoptací souhlasit
- lze zrušit do 3 let
- **po 3 letech**: vyživovací povinnost, nahlíženo jako na biologické dítě, dědické řízení
- dítě musí být **právně volné** = rodiče o něj nesmí mít žádný zájem
 - stačí, aby rodič 1x ročně poslal pohled

pěstounství

- finanční příspěvek ze strany státu
 - zohledněno: náročnost, věk, počet dětí
- na 3 roky → může se prodloužit
- končí v 18 letech věku dítěte
- nevzniká žádný právní vztah

opatrovnictví

- **opatrovník** dočasně obstarává za dítě určité oblasti, dokud není plnoleté
 - stanoven soudem
 - **např**: rodiče zemřou → opatrovník s dítětem projde dědickým řízením
 - **např**: člověk je nesvéprávný → opatrovník mu pomáhá uzavírat smlouvy

poručnictví

- **poručník** je osoba dítěti blízká, která se o něj stará do doby plnoletosti
- stanoven soudem
- **např**: prarodiče

ústavní péče

- dětské domovy
- smrt rodiče/ odebrání rodičům/ nemá nikoho blízkého
- do 18 let